

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 28.

Lýsingaprisur fyri Petitreglur: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fest
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 10. juli 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

2. árg.

Tandlæge BREND
træffes 11—5. Telf. 114.

Javnaðarstevnan og sjálvstýrið.

(Orðaskifti millum Borgbjerg og „Morgunblaðið“ í Íslandi.)

Orð Borgbjergs geva okkum tær bestu vónir!

HAVNAR BYARSTÝRI hefur til tíðir verið haft á máli her í blaðnum, um tað ikki hefur verið á tann hátt, sum býarstýrið kanska kundi ynskt at verið umtalað í almennum blóðum. Tó hefur býarstýrið eina hendingaferð borið seg toluliga hampuliga at, t. v. s. gjørt nakað, ið ber í tað borið, út-
viklingurin gongur. Hvort fet, okkara forbeinaða býarstýri stígru áleiðis á frambursleið, eru vit ikki seinastir at geva tað virði, tað eigur at hava í okkara litla samfelagi. Men tianverri prógvar býarstýrið sjálvt, alt ov tíðum, at hesi fet tað stígru, ið siggja út til at bera á frambursleið, ikki eru annað enn lótir, tær turru, tómu lótir.

I fjor um hesa tíð fór tjaldíð í „Arnes Minde“ upp fyri einari stórhending innanfyri býarstýrið. Aldri hevði nakað mál, ið býarstýrið hefur starvast við, síðani tað byrjaði í 1908 uppi í gamla Sloans sali, soleiðis sum hetta stórmál, heinleidis verið røkt og framborið undir tí skinið: at verði til bata fyri býins gomlu og útslitnu borgarar og borgarinnir. Býarstýrið samtykti at keypa eini gomul hús, ið fyri mongum árum síðani vóru nýtt til navigatiónsskúla, til at lata tey gomlu fáa innivist í. Menn vóru ímóti hesum og høvdu ta áskoðan frammi, at eitt ellisheim helst mátti gerast av nýggjum, soleiðis at tað var tíðarhóskandi og býarstýrið kundi vera „bekent“ við at lata tey gomlu koma inn um dýrnar.

Henda áskoðan fekk ikki viðhald, og samanborið við, hvat býarstýrið heldur seg vera „bekent“ við at gera, og hvat tað torir vera sær „bekent“, so var tað heldur ikki so logið, at teir ikki tóku tað so „hójtíðligt“, hvussu tey gomlu fingtu tað. Um tey komu til at liva í hesum avgamla bygningi uttan umvoling, ella tað varð „ofrað“ einar 1200 krónur fyri at fáa hann í tóuligan stand, var sjálvsagt ein undirordnaður spurningur. Teir eru jú alt „bekent“, hvort tað verður gjørt so ella so.

Men grýluspæl frá býarstýrisins síðu var eisini keypið av navigatiónsskúlanum til ellisheim. Teir lata nú bygningin gera ístand til — navigatiónsskúla, og eina eldri ússalga einkju, ið har hefur bú, reka teir á dyr.

Hesin atburður vil merkja býarstýrið.

I framhaldi av tí, eg skrivaði í nr. 27 av „Føroya Socialdemokrat“ um javnaðarstevnuna, tjóðskapsrørsluna og sjálvstýrið havi eg hug at flyta fram eina stutta frásøgn frá nokrum, sum til hefur borist í Íslandi nú stutt síðani, og har til leggja nokur orð.

Um miðan juni mánað var millumlandanevndin danska—íslenska eina ferðing í Íslandi, og er flv. ministari Borgbjerg í henni fyrri hond danskar javnaðarmanna.

Um somu tíð hesir nevndarmenn vóru í Reykjavík hildu íslenskir javnaðarmenn ein stóran felagsfund í borgini. „Sambandsstevna íslandskra javnaðarmanna“. At Borgbjerg var á hesari stevnu og eisini flutti røðu har er sjálvsagt, og at hann hevði hvöss fyrdarorð til afturhaldsmennin og til baksrevið í Íslandi so væl sum um allan heim, er eisini sjálvsagt. Hann er ikki vanur at leggja fingrarnar ímillum ella spara uppá krútið.

Hetta, at Borgbjerg, meðan hann er sum nevndarlimur millumlandanevndarinnar í Íslandi, hefur verið í fundi javnaðarmanna — „Bolsanna“ — og talað, sum hann hefur gjørt, er komið hinum íslenska „Morgunblaðnum“ illa við.

„Morgunblaðið“ er blað íslanskra afturhaldsins, og fyri ein part í ogn ríkra háldvanskra keypmanna. Tað er kapitalistblaðið har eins og „Føroyatíðindi“ her; men tað hefur ólíka meira at týða í Íslandi enn „Føroyatíðindi“ í Føroyum.

„Morgunblaðið“ man vera lítið kent her útum tað, at sunnudagsútgáva tess kemur sum fylgublað við „Tingakrossi“; tó, av hesari „Lesbók Morgunblaðsins“ fæst lítið at vita um gerandissitav tess, tí hon er bæði pen og hampulig.

15. juni brúkslaði „Morgunblaðið“ í harðligum orðum Borgbjerg, at hann misskillti starv sít í nevndini og at atburður hansara var besta leið til sundurlýndis og ósemju millum Dana og Íslendinga.

Aftaná hesar høvdu árásir frá afturhalds- og ríkmannaliðinum hefur Borgbjerg latið koma fram mótmæli sít í Alþýðublaðnum, og tað er í hesum mótmæli til „Morgunblaðið“ at Borgbjerg sigur mangt, sum stýðjar og ássannar ta áskoðan, eg færdi fram í grein míni, og vit hava rætt til at venta, at Borgbjerg, sum ein hin fremsti oddamaður danskra javnaðarmanna, vil lata orð sín um íslandskt tjóðskapsfrælsi og sjálvstýri galda beinvegis og á sama hátt, tá talan verður um føroyskt tjóðernisfrælsi og figgiarligt sjálvstýri.

Um atfanningar „Morgunblaðsins“, at hann mótti og talaði á fundi Alþýðuflokksins í Reykja-

vík, sigur Borgbjerg: „Eg eri javnaðarmaður hvar sum eg fari, í hvørjum landi eg eri, og í hvørjum orindi eg fari haldi eg meg hava rætt at tala, og taki eg mær bývi til at tala um hugmál míni við allar teir, sum ynskja tað. Eingin hefur løytt sær at skerja hendan rætt mín — fyrr en „Morgunblaðið“ nú.“

Danski javnaðarflokkurin býður ofta útendum javnaðarmannaflokkum at senda menn á fundin, sum hann heldur, og tað sama gera javnaðarflokkar allra landa.

Júst í hesum døgum heldur svenski javnaðarflokkurin ting í Stokholmi. Danskir javnaðarmenn eru bodnir hagar og varaformaður danskra javnaðarmanna heldu røðu har eins og eg her.“

Um samarbeið og sjálvraði teirra einstøku javnaðarflokka, ið standa saman í heimfelaginum, II Internationale, sigur Borgbjerg:

„Hvor flokkur innan Alltjóðarsambandsarbeiðsmanna og javnaðarmanna (II Internationale) hefur fullkomuligt sjálvraði í øllum innanflokksmálum.“

Torvulig hjálp og styrkur til valstarvs, blaðfritøkur, útgávustarvsemi, ella til stríð við arbeiðsgevarar hefur aldeilis onga sum helst ávirkan á stjórnmálstarvsemi flokkanna í hinum einstøku londunum.

„Morgunblaðið“ tegir varliga um tað, sum eg segði, at danskir arbeiðsmenn finga stóran styrk, yvir eina millión krónur úr øðrum londum undir hinum stóra verkbaninum (lock-outen), óansá hesa ógvuliga stóru hjálp vóru teir sjálvsagt óheftir í, hvussu teir hageiddu síni innanlanda víðurskifti.“

„Morgunblaðið“ skrivir í somu óðini, at nú er vandi fyri, at úrslitið úr sjálvstýrisbardaga íslendinganna verður til einkis vegna ta ávirkan, sum danskir javnaðarmenn keypa sær á íslendsk stjórnmál.

Til hettar svarar Borgbjerg soleiðis:

„Nei — vit javnaðarmenn keypa ikki ávirkan á stjórnmál uttanlands. Vit ynskja ikki at ráða yvir øðrum tjóðum. Vit fylgja ikki yvirvaldsstevnunni eins og herveldið og ríkmannaveldið. Tvørturímóti. Alltjóðarsamband arbeiðsmanna og javnaðarmanna, II Internationale, starvar í ta ætt, at hvort tjóðin má hava fullt og frælst sjálvstýri. Íslendskir og danskir javnaðarmenn eru hvor sær í hesum alltjóðarsambandi.“

Hugmyndin um alltjóðarstarv er ikki móttsett hugmyndini um serstakt tjóðerni. Alltjóðskapsligur (international) er ikki hitt sama sum tjóðskapsligur (national). Tvørturímóti, tjóðsamtøkur ganga jú út frá tí, at til mugu vera sjálvsstæddar og serstakar tjóðheildir. Tjóðskapskenslan er grundarlagið fyri all-

tjóðarsamtøku, sum Jean Jaurès so mangan segði.

Eg eri ikki, eins og „Morgunblaðið“ vil halda fram, mótsøðumaður teirra manna, sum elska sjálvstýrið. Tvørturímóti. Eg arbeiði dáliga við teimum í 1918, meðan „Morgunblaðið“, sum tá var málgað heima-stjórnmálflakksins, læt vera at arbeiða fyri sjálvstýri Íslands.

Frúktirnar av samarbeiði mínum við aðrar danskar nevndarmenn og við íslendskar sjálvstýrismenn var — til tross fyri at „Morgunblaðið“ helt fast við danska yvurvöld — sjálvstýri og fullveldi Íslands.“

Hesi orð Borgbjergs kunnu ikki vera til at yvast um. Hann hefur her talað sum sannur sjálvstýrissvinur og fræls hugsandi í øllum tjóðskapsligum málum.

Føroyingar hava onga grund til at halda, at teir ikki kunna vinna fram til tjóðskapsligt frælsi og figgiarligt sjálvstýri undir einari javnaðarmannastjórn. Tvørturímóti, eftir tí hesin frami javnaðarmaður hefur hildið fram, skuldu vónirnar verið mikið betur enn undir einari borgarligari afturhaldsstjórn.

Javnaðarmenn eru vit einstakir politiskir flokkur, sum hefur á stevnskrá síni kravið um at avpovna her og flota og avtaka allan bardaga tjóðanna millum. Javnaðarmenn eru einastí politiskir flokkur í heiminum, sum miðar omanfyri sínar tjóðskapsligu munirnar við stevnskrá síni á somu tíð sum teir tó geva øllum sonnum tjóðskapi fullan sóma og dýrmæta hann sum grundarlagið fyri øllum víðisfullum, ið tjóðirnar skulu útínna einstakar og í felagsskapi.

R. Rasmussen.

Hitt íslenska „Eimskipafelagið“ og hitt føroyska „Skipafelagið Føroyar“.

— Ein sambering. —

Frá aðalfundi „Eimskipafelagsins“, sum hildin var 23. juni í ár, flyta íslenskt blóð hesi tíðindi:

„Fundurin var vanliga væl mannaður, og 10% av lutapeninginum greiddi atkvøðu.“

Avlopið av driftini fyri árið 1927 vísti at vera kr. 291.192,28 ella kr. 220.000 meira enn árið fyri.

Avlop var av øllum skipum felagsins. Hjá „Góðafoss“ var avlopið størst ella kr. 146.462,62 og hjá „Lagarfoss“ minst ella kr. 24.138,87.

Kr. 182.474,46 vóru samtyktar til avskrivningar av ognum felagsins. Kr. 4500,00 vóru greiddar stjórnamonnum felagsins t. e. 500 kr. til hvønn. Kr. 3600 vóru greiddar roknskapargranskarunum og kr. 26.306,38 vóru so fardar yvir til næsta árs roknskap.

Úthýtið til lutaeigarnar varð tí einki í ár.

Felagið eigir nú 5 skip í alt: „Gulfoss“, „Góðafoss“, „Brúarfoss“, „Lagarfoss“ og „Villemoes“.

Vinduer, Døre og Lister.
Godt og billigt Arbejde.
Hugo Øster's Maskinsnedkeri,
Tlf. 216. Thorshavn. Tlf. 216.

Hitt føroyska „Skipafelagið Føroyar“, sum bert hevði hitt eina skipið, „Tjaldur“, og so eitt leigað far til Hullarúta, hevði í roknskapinum frá 1/1—1926 til 31/12—1927 eitt avlop av driftini uppá kr. 131.692,99. Hetta er fyri 1 1/2 ár, og roknað vit javngott fyri 1 ár, verður avlopið kr. 87.795,32. Tað vil siga, at S/S. „Tjaldur“ hefur haft eitt avlop av driftini síðsta ár, ið stendur javnt við ein miðling av teim íslensku Eimskipafelagsskipunum. Hetta íslenska felagið hefur ikki hildið tað verið vert at byta nakað út, men tað hefur tó rindað stjórni og roknskapargranskarunum 8100 kr. til saman. Tilfitt kurteisi hefur okkara skipafelag ikki haft í huga.

Hitt føroyska skipafelagið tykist soleiðis at hava siglt líka væl sum hitt íslenska; men her eru tó tvey ting, vit ikki mugu leggja burtur úr: Okkara felag hefur ríkisstundning, 50.000 kr. um árið, og hitt íslenska siglir við ein góðan man lægri farmagjaldi.

Endiliga er eisini vert at hugsa um, at øll tey íslensku felagsskipini hava givið avlop, meðan tey leigaðu Hullskipini hjá okkum hava givið eitt tap uppá kr. 87.477,79.

Lutaeigari.

Soluframsýningin á ólavøku í ár.

Felag fyri føroyskt heimavirki hefur soluframsýning í Havn um ólavøkumundið í ár. Framsýningin verður opnað ólavøkuaftan, og verður hon fyriskipað eins og framsýningin í 1927.

Øll tey, ið hava lutir at sýna fram og selja, eru biðin at senda teir innan 15. juli annaðhvørt til frk. Rigmor Lützen, Tórshavn, ella til harra Marius Debes, Tórshavn. Felagið, ið skal leiga holi, lona fólk o. s. fr., má rokna sær 10% av soluprísinum, tá ið luturin verður seldur.

Alt, ið kemur til framsýningar og solu, eigur at vera vælgrøtt, vakurt og hóskandi eftir okkara víðurskiftum. Tá fyrstani fær framsýningin tann tyðning, hon eigur at hava: at vekja ans og virðing fyri føroyskum heima-virki og vekja hug hjá fólki til at fáast við slíkt arbeiði. Eisini eigur at verða mint á, at ein slík framsýning verður vitjað av útlandskum ferðafólki, og hefur tað tí stóran tyðning, at allir lutirnir, ið verða sýndir, eru vælgrøddir.

At enda vilja vit minna á, at framsýningin ikki bert skal sýna fram lutir, ið føroysk konufólk eru før fyri at virka, men eisini lutir, ið vísa, hvat mannfólk ið her á landi dugir at fáa úr hondum.

Nevnd felagsins,